

A nevelés értéke

Hogy a nevelésnek nagy értéke van, azt széltében hangoztatja ma már igazán mindenki, bár talán a nevelésnek rendkívüli fontosságától és értékességétől nincsen is egyaránt mindenki áthatva. Pedig igen könnyen megállapítható, hogy minden kulturéletben legelsőrangú értéke van a nevelésnek. Ugyannyira, hogy a nevelés értékeléséből jogosan következtethetünk valamely nemzet kulturájára, mert a nevelés a kulturának egyik legfontosabb — talán éppen a legfontosabb kérdése —, amely legközvetlenebb kapcsolatot tart fenn magával az emberi lét céljának kérdésével és e kérdések tényleges megoldásával.

Miről is van szó tulajdonképpen a nevelésben? Arról, hogy milyennek akarjuk a jövő nemzedéket és hogy tényleg milyenné tesszük azt? A szó legszorosabb értelmében: az egész emberiség reménységével a jövő nemzedéken csügg... Minden jel arra mutat, hogy a helyesen értelmezett életnek célja az egyéni léten túl terjed. Az emberi élet s annak minden feltétele olyan, hogy egyéneként csak magunknak és magunkért nem élhetünk. Tényleg, valamennyien nemcsak magunkért, hanem másokért is élünk. Ugy látszik, mintha csak a másokért leélt életnek volna értelme és értéke. A tények és ideálok azt tanítják, hogy csakis a mások javára leélt életnek lehet magasztos értelme s az emberi élethez méltó értéke.

Azt is jól tudjuk, hogy az emberi élet s annak minden feltétele olyan, hogy csak a máért nem is élhetünk. Tényleg, valamennyien nemcsak a máért, hanem a holnapért is — és pedig legfőként a holnapért — élünk. Az életet gyakran hasonlítják utazáshoz. Ez a hasonlat nagyon találó, — de ez már szinte nem is találó: ez az igazság szemléltetése. Ez az igazság pedig szószerint veendő: napról-napra tovább megyünk, tovább haladunk a cél felé. De az egyénekből álló nemzetnek életére is kell gondolnunk az egyéni élet arasznyi útján túl is. A sirba szálló generációt fiatal, életvidám nemzedék váltja fel. Örökseink már életünkben megjelennek. A mi földi utódaink, a mi örökseink, akiknek már pusztá megjelenése is azt követeli tőlünk — és pedig minden jövő nemzedék nevében joggal is követelheti, — hogy jól gondoskodjunk róluk, minél dusabb örökséget hagyjunk rájuk. Minden javunkra utódaink tarthatnak jogos igényt. Minden anyagi, szellemi és erkölcsi javaink h a z a v á r j á k utódainkat.

Mindazon javak közül, amelyeket emberek csak birtokolhatnak, mindazon javak közül, amelyek csak értékkel bírhatnak az emberre, legértékesebbek az erkölcsi javak; a szellemi és anyagi javaknak is csak az erkölcsi javak kölcsönözhetnek értéket, mert úgy a szellemi, mint pedig az anyagi javaknak csakis akkor tulajdoníthatunk igazi, valódi értéket, ha azok erkölcsi célt szolgálnak. Természetes tehát, hogy éppen ezekre az erkölcsi javakra van legnagyobb szüksége az utánunk jövő generációnak,

ezekre a javakra tart is legerősebb és legjogosabb igényt!

Az összes javak a fejlődést, a tökéletesedést szolgálják s mi ezeket az összes javakat abban a reményben, abban a legmélyebb valónkból előtörő vágyból származtatjuk át az utánunk következő nemzedékre, hogy azok mintegy erőnkön felül levő, de azért az összes dolgok és történések egybehangzó tanúsága szerint is valóságos célt: a fejlődést, a tökéletesedést szolgálják s hogy általuk e javak helyes felhasználásával, utódaink tulszárnyaljanak bennünket. De minden felődés és minden tökéletesedés csak tartalom nélküli üres szó marad, legjobb esetben is csak lélek nélküli mechanizmus lesz erkölcsi tökéletesedés nélkül, mert voltaképpen minden más, akár anyagi, akár szellemi fejlődésnek is, tartalmat, lelket, értelmet és célt csakis az erkölcsi fejlődés, a szó igaz értelmében vett tökéletesedés adhat.

Földi életünkben mindnyájunknak el nem hárrítható kötelességeink vannak az utánunk következő nemzedékkel szemben. Ezek a kötelességek természetesen valamennyien erkölcsiek és olyanok, amelyeknek teljesítése a magunk javára is szolgál, elmulasztásuk pedig reánk is károsak. Az erkölcsi kötelességeket a vallás állapítja meg, így ezek teljesítése tölti meg tartalommal életünket, magunk is csak általuk emelkedhetünk a tökéletesedés útjára, míg elmulasztásuk már e földi életben is feneketlen mélységekbe taszít. Tulajdonképpen minden kötelességteljesítés egyuttal a jövő generációnak is javára szolgál, mert emeli vallásosságát, erkölcsiségét, ami pedig minden emberi életnek, — beleértve ugy a mai, mint a mult és jövő nemzedéknek beláthatatlan sorozatát is —, de az egész mindenségnek is, legmélyebb végső értelme és legmagasabb célja.

Életünk legnagyobb kérdéseire — miért vagyunk, miért élünk, honnan jöttünk, hová megyünk? — egyedül a vallásos erkölcs adhat választ. Létünk és életünk tehát csakis ennek világában fejlődhet. Enélkül nem is volna emberinek nevezhető élet ezen a világon; nélküle lehetetlen volna emberhez méltó életet élni.

A keresztény világ erkölcsé szerint — amelyet vallunk — az Isten Fia, Krisztus volt az emberiség legnagyobb jóltevője, mért megtanította a világot, a világ emberét az erkölcsi életfelfogásra. Ő tanított meg bennünket emelt fővel járni, s neki köszönhetjük azt, hogy nem vak szemekkel botorkálunk a földi téreken. Az Ő példáját követők voltak az igazi nagy „nevelők,” mert soha semmi nem riasztotta el őket attól, hogy állandóan nemesen, magasztos erkölcsi ideáljuknak megfelelően cselekedjenek. Mindnyájunknak szép és nemes rendeltetése lehet e földön; valamennyien heroszok lehetünk, bárha egyébként a köznapi élet közönséges emberei vagyunk is, ha meghallgatjuk, megértjük és követjük azt az igazságot, amelynek hangjától amugy sem rejtőzhetünk el sehová sem, hogy mi mindnyájan, minden kivétel nélkül arra vagyunk itt e földön, hogy tétovázás nélkül mindenkor a tőlünk telhető legjobban kövessük mindnyájunk életeszményét:

a földreszállott Isten fiát. Értsük meg jól: életünknek semmiesetre sem lehet célja az, hogy azt jól-rosszul leéljük, úgy, ahogy átvegetáljuk. Egyéni létünk állandó kapcsolatot tart fenn az örökkévalósággal, ezért kétségbevonhatatlan kötelességünk, hogy minden erőnkkel az örökkévalóság számára munkálkodjunk; azaz úgy cselekedjünk, hogy cselekedeteinkért nemcsak a múlt és a jövő nemzedékek összessége von kérdőre, hanem számot kell adnunk azokról az Örök Birónak is. Ez éppen olyan természetes törekvés, mint a nagy természetben jelentkező minden más törekvés. Még csak természetfeletti bölcsesség sem kell hozzá, mert hiszen mindnyájan megérezzük és megértjük, még a legdurvább és legelhanyagoltabb lelkületű embernek is meg kell éreznie és értenie, hogy életünknek egyedüli célja semmiesetre sem lehet pusztán fizikai egyéni létünknek ápolása s a fizikai örömmel telített c s á b k é p n e k hajszolása. Minden jobb érzésünk, minden természetes ösztönünk és minden okoskodásunk tiltakozik az ellen, hogy földi létünk célját abban a hiábavaló, hasztalan élvezethajszolásban keressük, amely ahelyett, hogy közelebb vinne bennünket a boldogsághoz, csak jobban eltávolít attól.

Földi életünk legfőbb célja tehát egyedül az erkölcsiség állandó szolgálata lehet. Ha e szolgálatot hiven teljesítettük, akkor derekasan munkálkodtunk a magunk és a jövő nemzedék érdekében is. Ennek a feladatnak vállalása egyaránt parancs mindnyájunk számára, akik a világon élünk. A különbség csak az, hogy amíg másoknak ez kötelesség csupán, nekünk, nevelőknek élethivatás! A miénk tehát e földön a legszebb hivatás, s büszkék lehetünk rája, de sohasem szabad megfeledkeznünk éppen ezért arról, hogy élethivatásunkkal milyen felelősséget vállaltunk magunkra!

(V. L.)

Az iskola lelke

A köznevelés számos tényezője között a népiskola az, mely legrészesebben rétegben terjeszti a nemzeti műveltséget. Minden népiskola élén az igazgató áll. Az ő kezében található minden népiskolai feladat. A köznevelés minden más tényezője pedig vagy abba torkollik, vagy abból ágazik szét. Ebből következik, hogy a népiskola a köznevelés középpontja és az igazgató lesz annak lelke, tevékenysége pedig a köznevelés kulcsa.

Az igazgató az összekötő kapocs a hatóságok és a tanítóság között, ő érintkezik egyfelől a gondnoksággal, tanfelügyelővel, tanterületi főigazgatóval, vagy az ezeknek megfelelő egyházi hatóságokkal, másfelől munkatársaival, a tanítókkal.

Az igazgató összekötőkapocs a község, az állam, a társadalom (szülők) és az iskola tanítói között is. Érintkezik közigazgatási, egyházi, kormányzati hatóságokkal, a szülőkkel és ezek gyermekeivel.